

Retorik om arbetslivet

Lärarhandledning

Om handledningen

Den här lärarhandledningen är producerad av Arena Skolinformation, en del av Arenagruppen, i nära samarbete med ett antal fackförbund. Den kan med fördel användas tillsammans med våra andra utbildningsmaterial och filmer om arbetsliv och arbetsmiljö som finns på arbetslivskoll.se.

Handledningen vänder sig till dig som vill arbeta med retoriska övningar på temat arbete i din undervisning. Den riktar sig främst till lärare i svenska på gymnasiet men kan även användas i andra ämnen och skolformer.

I handledningen hittar du uppgifter om retorisk analys av tal och text, skrivövningar om olika texttyper och övningar om att hålla muntlig presentation. Det finns även förslag på hur ni kan jobba vidare med frågor om arbetsliv och arbetsmiljö och kopplingar till läroplaner och ämnesplaner.

Om retorik

Kunskaper om den retoriska arbetsprocessen och att kunna uttrycka sig i tal och skrift på ett sätt som är passande för sammanhanget är viktigt för att kunna ta aktiv del i samhällslivet. Det handlar om att våga uttrycka sig och stå för en åsikt men även om att kunna diskutera och ta del av andras åsikter.

Det finns en stor mängd retoriska verktyg som kan användas för att nå ut med ett budskap och som hjälper en att bli den bästa versionen av sig själv som talare och skribent. Den som har kunskaper om den retoriska arbetsprocessen blir också mer källkritisk och mindre mottaglig för vilseledande information.

Ethos, logos, pathos – retorikens grunder

Arbete och arbetsliv är ett tacksamt ämne för retoriska övningar. Under gymnasietiden väcks ofta ett intresse för det framtida yrkeslivet och många får sina första erfarenheter av att jobba. Genom att arbeta med retoriska övningar om arbetslivet skapas både förståelse för andra människors erfarenheter och ett utvecklande av det egna språket.

Retorik betyder konsten att övertyga. Inom retoriken skiljer man mellan tre olika sorters argument.

Ethos (Trovärdighet) Argument som visar att talaren är trovärdig och vet vad den talar om. Det kan till exempel handla om att den har erfarenhet av ämnet som behandlas.

Logos (Förnuft) Argument som vädjar till åhörarens förnuft. Dessa bygger ofta på fakta.

Pathos (Känsla) Argument som vädjar till åhörarnas känslor. Det kan till exempel handla om att framkalla rädsla, väcka medkänsla eller att få åhörarna att skratta.

Alla de olika sorternas argument behövs och en skicklig retoriker använder ofta en kombination av olika sorters argument.

Att analysera tal och text

Här hittar du övningar som handlar om att analysera retoriken i olika sorters tal och texter som handlar om arbete. Exempel på retoriska situationer om arbete finns överallt omkring oss: i den politiska debatten, i uttalanden från fackförbund och företag till exempel när det uppstår en konflikt på arbetsmarknaden, i anställningsannonser och inte minst i reklamens värld. Genom att ta del av och analysera hur andra uttrycker sig så kan vi få syn på hur uttalade eller outtalade budskap paketeras och få större förståelse för hur olika retoriska grepp och verktyg kan användas i praktiken.

Retorisk analys av politiska tal om arbete

1. Välj ett tal som på något sätt berör arbete eller arbetslivet.

2. Titta igenom talet flera gånger.

Pausa och anteckna saker av intresse.

3. Referera och sammanfatta.

Gör ett referat av texten där du sammanfattar innehållet med egna ord utan att värdera.

4. Analysera.

Vad är budskapet?

Vilka argument används?

Är det ethos, logos eller pathos-argument?

Hur är tonen? (Till exempel humoristisk, aggressiv eller saklig.)

Hur väl tycker du att argumenten och tonen passar ihop med budskapet?

5. Värdera.

Hur väl lyckas talaren få fram sitt budskap? Lyckas talaren övertyga dig?

Förslag på var du kan hitta politiska tal om arbete

- I en debatt i riksdagen.
- I ett debattprogram på tv eller i radio.
- När det uppstår en konflikt på arbetsmarknaden och representanter för fackföreningar och arbetsgivare intervjuas.

Retorisk analys av texter om arbete

1. Välj en text som på något sätt berör arbete eller arbetslivet.

2. Läs igenom texten flera gånger.

Pausa och anteckna saker av intresse.

3. Referera och sammanfatta.

Gör ett referat av texten där du sammanfattar innehållet med egna ord utan att värdera.

4. Analysera.

Vad är budskapet?

Vilka argument används? Är det ethos, logos eller pathos-argument?

Hur är tonen/tilltalet? (Till exempel humoristisk, aggressiv, saklig.)

Hur väl tycker du att argumenten och tonen passar ihop med budskapet?

5. Värdera.

Hur väl lyckas skribenten med att få fram sitt budskap? Lyckas skribenten övertyga dig?

Förslag på var du kan hitta texter om arbete

- I en ledarartikel i en tidning.
- I ett pressmeddelande från en fackförening eller en arbetsgivare.
- I ett partiprogram från ett politiskt parti.
- I en anställningsannons.

Retorisk analys av en reklambild

I reklam framförs ofta ett budskap genom en kombination av olika uttryck som bild, text och grafik. Syftet är att övertyga oss att köpa något eller agera på ett visst sätt.

1. Välj en reklambild.

Till exempel en annons i en tidning eller en reklamskylt på bussen eller på stan.

2. Beskriv.

Beskriv bilden så sakligt som möjligt.

Vilka är avbildade?

Vad gör de?

Hur är de klädda?

Vilka ansiktsuttryck har de?

Hur är bilden ljussatt?

Beskriv annonsens text.

Vad står det? Hur är grafiken?

Var är texten placerad?

3. Analysera.

Vad är budskapet?

Vem är avsändaren?

Vad vill de få oss att tänka, göra, eller köpa?
Vilka känslor vill de få oss att känna?
Vilka associationer vill de få oss att göra?
Varför har de valt just den här kombinationen av bild och text?

4. Värdera.

Hur väl fungerar annonsen?
Lyckas den övertyga dig att handla en viss vara
eller att göra på ett visst sätt?

Förslag på annonser att analysera

- Annonser från ett företag som vill ha kunder.
- Annonser från ett fackförbund som söker medlemmar.
- Annonser från en arbetsgivare som söker anställda.
- Annonser från ett politiskt parti som vill ha väljare.

Retorisk analys av en reklamfilm

I reklamfilmer framförs ofta ett budskap genom en kombination av olika uttryck som rörlig bild, tal, ljud effekter, ljussättning och dramaturgi. Syftet är att övertyga oss att köpa något eller agera på ett visst sätt.

1. Välj en reklamfilm.

2. Titta på filmen flera gånger.

Pausa och anteckna saker av intresse.

3. Beskriv.

Beskriv reklamfilmen så sakligt som möjligt.

Vilka människor är med?

Vad är handlingen?

Vilken musik används?

Hur är ljussättningen?

Vad sägs? Förekommer det skriven text?

Vad säger den?

4. Analysera.

Vad är budskapet?

Vem är avsändaren?

Vad är handlingen?

Vilka känslor vill de få oss att känna?

Vilka associationer vill de få oss att göra?

På vilket sätt samspelar ljus, ljud och handling?

OM DIG

Rollen som Digital Guru och Kontorsansvarig lämpar sig för dig som antingen söker praktikplats eller en deltidstjänst på cirka 40-50%.

Arbetsuppgifterna är av varierande slag och i delrollen som **Digital Guru** förväntas det av dig att du på ett kreativt och strukturerat sätt, under kommunikation och samråd med bolagets ledning och resten av teamet, tar hand om följande arbetsuppgifter:

- Skapar kommunikations- och marknadsföringsinnehåll till våra digitala kanaler (LinkedIn, YouTube..)
- Tar ansvar för och utför förbättringsarbete med bolagets hemsida (WordPress, HTML och CSS)
- Skapar grafiskt material, så som infoblad om våra kurser inom AI, presentationsmallar och dylikt
- Vidareutvecklar vår grafiska profil som genomsyrar all vår externa kommunikation

I delrollen som **Kontorsansvarig** blir du "spindeln i nätet" för resten av teamet och det är bland annat följande arbetsuppgifter som ingår:

- Ansvar för det praktiska och det operativa på kontoret
- Ansvar för arrangemang av teamevents
- Assistans vid rekryteringsprocesser och onboarding av nyanställda och praktikanter
- VD-assistans med operativa och administrativa uppgifter
- Bokning av mötesrum och andra bokningsbehov inom bolaget

Ett exempel på en anställningsannons inom mediebranschen. Det är mycket som ska hinnas med på 40-50% tjänst eller praktikplats

5. Värdera.

Hur väl fungerar reklamfilmen?

Lyckas filmen övertyga dig att handla en viss vara eller att göra på ett visst sätt?

Förslag på reklamfilmer att analysera

- Från ett företag som vill ha kunder.
- Från ett fackförbund som söker medlemmar eller vill uppmärksamma en fråga.
- Från en arbetsgivare som söker anställda.
- Från ett politiskt parti som vill ha väljare.

Gör en egen annons eller reklamfilm

Att låta eleverna göra egna annonser eller reklamfilmer stimulerar elevernas bildspråk och språkförmåga och är ett lekfullt sätt att synliggöra reklamens retoriska grepp. Det går ofta att göra uttrycksfulla annonser eller filmer med den teknik som finns tillgänglig i en mobiltelefon eller surfplatta.

Förslag på uppgifter om att göra egna reklamfilmer eller annonser

- En produkt som porträtteras på ett annorlunda sätt än den brukar.
- Gör en variant på en känd reklamkampanj men med ett helt annat budskap.
- Två filmer/annonser om samma produkt. En som uppmuntrar till användning och en som avråder från användning.
- Två filmer/annonser om samma produkt. En som gör reklam och ett nyhetsinslag eller en artikel som sakligt informerar om produkten.

Karin Ehrnbergers normkritiska bormaskin och stavmixer. Hur framställs dessa verktyg vanligtvis i reklam? Vad är annorlunda i Karin Ehrnbergers design?

Att skriva olika sorters texter

Här hittar du övningar om att skriva olika typer av texter, som till exempel argumenterande text, nyhetsartikel och anställningsansökan. Att skriva texter som fungerar väl i sitt sammanhang är en viktig kunskap att erövra för att kunna ta en aktiv del i samhällsdebatten. Alla behöver vid något tillfälle uttrycka sig i skrift med hänsyn till syfte och mottagare. Inom retoriken finns en mängd tekniker som kan användas för att utveckla det skrivna språket.

Argumenterande text

I en argumenterande text ska du ta ställning och argumentera för eller mot något. Det är viktigt att du inte bara tycker något i största allmänhet; din argumentation ska bygga på fakta. Det innebär att du måste undersöka hur verkligheten är beskaffad innan du tar ställning. Formen för en argumenterande text kan vara en insändare, en debattartikel, en ledare eller liknande. Studera gärna debattartiklar och insändare i en tidning för att se hur det kan se ut.

Förslag på struktur för en argumenterande text

1. Rubrik

Tydligt påstående för eller emot.

2. Bakgrundsinformation

Kort redogörelse för vad som sagts om frågan tidigare.

3. Åsikt

Presentera din åsikt tydligt så att läsaren förstår vad du har för ståndpunkt i frågan. Den argumenterande texten ska sedan handla om de argument du lägger fram för att visa att du har rätt.

4. Argument för

Redogör för dina argument, var noga med att lägga in relevanta fakta, samt presentera dina argument ur olika synvinklar så att argumentationen blir så stadig som möjligt. Redogör för dina källor.

5. Argument emot

Redogör för de motargument som kan finnas i frågan, resonera kring hur du kan visa att dessa inte stämmer, plocka isär argumenten så att din ståndpunkt blir starkare.

6. Avslutning

Sammanfatta din ståndpunkt och de starkaste argumenten, gör en kort och tydlig avslutning där ditt resonemang får en tydlig slutkläm.

Förslag på struktur för en argumenterande text

1. Rubrik.

Tydligt påstående för eller emot.

2. Bakgrundsinformation.

Kort redogörelse för vad som sagts om frågan tidigare.

3. Åsikt.

Presentera din åsikt tydligt så att läsaren förstår vad du har för ståndpunkt i frågan.

Den argumenterande texten ska sedan handla om de argument du lägger fram för att visa att du har rätt.

4. Argument för.

Redogör för dina argument, var noga med att lägga in relevanta fakta, samt presentera dina argument ur olika synvinklar så att argumentationen blir så stadig som möjligt.

Redogör för dina källor.

5. Argument emot.

Redogör för de motargument som kan finnas i frågan, resonera kring hur du kan visa att dessa inte stämmer, plocka isär argumenten så att din ståndpunkt blir starkare.

6. Avslutning.

Sammanfatta din ståndpunkt och de starkaste argumenten, gör en kort och tydlig avslutning där ditt resonemang får en tydlig slutkläm.

Förslag på ämnen för argumenterande text

- Förkorta arbetstiden.
- Höj pensionsåldern.
- Sveriges arbetsmarknad är inte jämställd.
- Plattformsföretag bör ta större ansvar för dem som arbetar åt dem.
- Gå bara på restauranger som har kollektivavtal.
- Ny teknik skapar stress i arbetslivet.
- Ny teknik gör arbetsmiljön bättre.

Replik på en debattartikel

I en debatterande text framför vi en åsikt och tar tydligt ställning för eller emot någonting med hjälp av våra bästa argument och retoriska knep. Denna variant av debatterande text handlar om att svara på en redan existerande debattartikel genom att skriva en replik.

Välj en debatterande text som du INTE håller med.

Skriv ett debatterande svar på den, en replik.

Skriv som att texten skulle kunna publiceras som en replik i samma tidning som texten ni replikerar på.

Några tips om att skriva en replik

Börja med att berätta för någon vad du tycker. Anteckna sedan vad du vill säga. Gör research och hitta faktabaserade argument och eventuellt något känslargument som kan fungera i sammanhanget.

Måla gärna upp en bild som läsaren kan känna igen sig i. Till exempel "Det är fredag eftermiddag och chefen frågar om du kan jobba i helgen ..." Redogör kort för motståndarens argument så att även folk som inte läst den första texten kan hänga med. Debattera mot dessa argument. Det kan ge ett gott intryck att ge motståndaren rätt i något. Till exempel "Klara Karlsson har en poäng när hon skriver att ... men ..."

Spara ett av dina bästa argument till sist.

Förslag på upplägg för replik

1. Rubrik.
2. Inledande scen med igenkänningsfaktor.
3. Kort redogörelse för vad som sagts tidigare i debatten.
4. Några faktabaserade argument.
5. Motståndarens bästa argument.
6. Debattera mot det argumentet.
7. Avslutning med ditt bästa argument.

Krönika

En krönika kan beskrivas som en personlig betraktelse i jag-form om ett aktuellt ämne. Till skillnad från en debattartikel så är syftet inte att argumentera för en åsikt utan snarare att väcka tankar och känslor hos läsaren. Personliga erfarenheter, tankeväckande exempel, retoriska frågor, metaforer och liknelser kan vara bra att ha med. Glöm inte en slagkraftig rubrik.

Nyhetsartikel

En nyhetsartikel är en faktatext som beskriver något som har hänt så sakligt och objektivt som möjligt. Den består av rubrik, ingress och huvudtext. Rubriken ska på ett tydligt och lockande sätt sammanfatta textens innehåll för läsaren. Ingressen består av två-tre meningar som sammanfattar texten och svarar på frågorna: vem, var och när. Huvudtexten ska ge ett utförligt svar på de journalistiska frågorna: vad, var, vem, när, hur och varför. Händelsen ska beskrivas så utförligt som möjligt för läsaren, och det kan även finnas intervjuer med människor med anknytning till händelsen. Journalisten ska sakligt beskriva vad som hänt och bör undvika att värdera. Däremot kan personer som intervjuas framföra åsikter. Om det finns olika åsikter bör dessa vara representerade. En nyhetsartikel kan även referera till tidigare händelser, beslut eller texter som berör ämnet.

Förslag på arbetsordning för nyhetsartikel

1. Välj händelse.
2. Tänk på mottagaren och vad den vill veta om händelsen.
3. Samla material.
4. Skriv huvudtexten.
5. Skriv rubrik och ingress.
6. Lägg in bilder, faktarutor och diagram.
7. Be om feedback på texten.

Förslag på idéer för nyhetsartiklar

- Gör intervjuer med folk i skolan om vad de vill jobba med i framtiden.
- Besök en arbetsplats och intervju folk där om hur de trivs på arbetsplatsen.
- Intervju en äldre släkting om hur arbetslivet förändrats under dennes livstid.
- Läs en rapport från Arbetsmiljöverkets webbplats om till exempel rapporterade arbetsskador.
- Kolla på Arbetsförmedlingens webbplats vilka lediga jobb som finns i din kommun.
- Gå in på din kommuns webbplats och ta reda på statistik över till exempel utbildningsnivå, medelinkomst och arbetslöshet.

Essä

En essä är en vetenskaplig text som baseras på fakta men där författaren även kan komma med egna reflektioner. Formen är friare och mer personlig än i till exempel en vetenskaplig rapport. Nationalencyklopedin definierar essä på följande sätt: "en skriftlig framställning av måttligt omfång där man avser att meddela fakta men gör det på ett personligt sätt".

Förslag på upplägg för essä

1. Rubrik

Visar din frågeställning.

2. Inledning

Kort sammanfattande text om det ämne och den frågeställning du har valt och varför du valt dessa.

3. Text

Presentera din frågeställning och besvara den med hjälp av de fakta du samlat in. Resonera och väv in egna tankar, men se till att hålla en röd tråd genom texten så att läsaren hänger med i resonemanget.

4. Avslutning

Här besvarar du din frågeställning. Du kan även föra resonemang om olika sätt att tolka svaret och väva in egna tankar och funderingar.

Cv och personligt brev

I ditt cv beskriver du de erfarenheter, kunskaper och personliga egenskaper som är viktiga för ett jobb du söker. Ett personligt brev eller ansökningsbrev är en presentation av dig själv som du skickar med ditt cv när du söker jobb.

Övning i att skriva cv och personligt brev

1. Välj ett jobb du skulle kunna tänka dig att söka.
2. Skriv ett cv och ett personligt brev som passar till jobbet.
3. Låt någon annan läsa och ge feedback.
4. Genomför en fiktiv anställningsintervju för jobbet två och två.

Fler övningar om jobbsökande och anställningsintervjuer finns i spelet *Anställa eller anställas* som finns på arbetslivskoll.se.

Feedback på andras texter

Att ge och ta emot feedback kan vara ett sätt att utvecklas och bli en bättre skribent. För att det ska bli så konstruktivt och utvecklande som möjligt för den som skrivit texten så kan det vara bra att följa nedanstående upplägg.

Förslag på upplägg för feedback av texter

1. Skribenten säger vad den vill ha feedback på. Var så specifik som möjligt. Det kan även vara bra att uttala vad en helst inte vill ha feedback på. Skribenten kan sedan med fördel vara tyst under tiden dennes text behandlas.
2. Läsaren ger specifik feedback. Börja gärna med något som du tyckte var extra bra. Uttryck feedbacken som din subjektiva upplevelse av texten. Ge förslag på hur texten skulle kunna utvecklas.
3. Skribenten tackar för feedbacken och ställer eventuella frågor.

Att tala inför andra

Här hittar du olika övningar kring att tala och hålla muntlig presentation. Att tala inför andra är något som de flesta kommer att göra någon gång i livet och en viktig kunskap att öva upp. Inom retoriken finns en rad tekniker och verktyg som kan användas för att bli en bättre talare.

Känt tal med olika röster

I denna övning avdramatiseras ett känt tal och de olika retoriska knep och taltekniker som talaren använt blir synliggjorda. Det är även ett lättsamt sätt att komma igång med själva pratandet.

Dela ut ett utdrag ur ett känt tal. Låt eleverna gå runt i rummet och läsa texten högt för sig själva. Be dem efter en stund att läsa talet som en:

- Begravningsstalare.
- Sagoberättare.
- Sportkommentator.
- Psykolog.
- Politisk ledare på en demonstration.
- Vän som berättar en hemlighet för någon.
- Rolig historia.

Avsluta med att diskutera i mindre grupper vilken av "rösterna" som passade bäst respektive sämst ihop med texten.

Känt tal utan inlevelse

Läs själv ett utdrag ur ett känt tal på ett så oinspirerande och tråkigt sätt som möjligt.

Detta kan bli en bra inledning på en diskussion om vad som får dig att vilja lyssna på någon. Saker som kan tas upp är till exempel vilken betydelse inlevelse, artikulation, tonläge och kroppsspråk har för att du ska vilja lyssna på någon.

Prata om en bild

Denna övning handlar om att komma igång med pratandet och värma upp i små steg för att avdramatisera inför mer avancerade talövningar. Använd bilderna sist i handledningen eller några andra bilder.

1. Dela ut en slumpvis bild till varje elev.
2. Dela upp eleverna två och två och låt dem berätta om sin bild för varandra. Låt dem först berätta om bilden utan att visa den för den andre.
3. Låt eleverna skriva ned några stödord om sin bild och tänka ut en inledning och en avslutning. Denna förberedelse bör endast vara några minuter.
4. Låt dem sedan berätta om bilderna i sina par igen och sedan diskutera om det blev någon

skillnad mellan de olika gångerna de pratade.

5. Låt alla elever berätta om sin bild i helgrupp. Här är det bra att alla får sitta ned på sin plats så att det blir avdramatiserat att prata inför hela klassen.
6. Låt eleverna reflektera över hur de upplevde övningen. Först i paren och sedan i helgrupp.

Argumentera för ett förslag

1. Välj ett förslag från listan nedan eller hitta på ett eget. Tänk på att det är lättare att argumentera för något än emot, till exempel hellre för en ren cafeteria än mot kvarglömda koppar. Det är också lättare att få med sig folk om du avgränsar dig, till exempel hellre "sänkt pris på bussbiljetter i vår kommun" än "rädda miljön".
2. Tänk ut de tre bästa argumenten för ditt förslag. Försök ha med både ethos-, logos- och pathos-argument.
3. Rangordna dina argument och bestäm vilket som är det bästa, det näst bästa och det sämsta.
4. Tänk ut det bästa motargumentet mot ditt förslag.
5. Förbered en muntlig presentation enligt följande modell:
 - A. Ditt näst bästa argument.
 - B. Ditt sämsta argument.
 - C. Det bästa motargumentet mot ditt förslag.
 - D. Ditt bästa argument.
6. Håll presentationerna för varandra. Låt publiken säga vilka argument som de lyssnade mest på.

Tips på förslag att argumentera för

- Köp ett pingisbord i skolcafeterian.
- Inför kortare sommarlov.
- Inför sex timmars arbetsdag.
- Bojkotta företag med dåliga arbetsvillkor.
- Handla Fairtrade-märkta varor.
- Inför flera månader i föräldraförsäkringen som är reserverade för den ena föräldern.
- Höj lönerna för personal inom vård och skola.
- Löneskillnader är bra och bör öka.

Stilfigurer

Stilfigurer är ett sätt att förbättra en muntlig presentation och göra den mer underhållande att lyssna på. Några av de vanligaste är:

Alliteration

Att använda ord som börjar på samma bokstav. Till exempel: Underbara utbildningar utan undantag.

Anafor (upprepning)

Att använda meningar som börjar på ungefär samma sätt.

Till exempel: Vi måste protestera, vi måste organisera oss, vi måste samarbet.

Tretal

Att använda tre exempel på något eller att använda tre ord för att beskriva något.

Till exempel: Vi behöver tid för arbete, vila och fritid.

Rim

Att använda ord som rimmar och låter likadant på slutet.

Till exempel: Lika lön, oavsett kön.

Liknelse

Att säga att en sak är som något annat.

Till exempel: du är klok som en uggla, den här arbetsuppgiften är som ett maratonlopp.

Metafor

Att byta ut det en talar om till något annat och måla upp en bild för lyssnaren.

Till exempel: du är en ängel, att minska arbetstiden är rätt väg att gå.

Parafras

Att anspela på ett känt citat eller uttryck.

Till exempel: Vi kom, vi såg, vi jobbade ("Jag kom, jag såg, jag segrade" / Caesar).

Störst av allt är arbetslusten ("Störst av allt är kärleken" / Bibeln).

Hyllningstal till en inspirerande person

Skriv ett hyllningstal till någon som ni tycker gjort något bra. Försök använda så många stilfigurer som möjligt.

Förslag på personer

- Någon som peppat mig att göra något jag inte trodde jag kunde.
- Någon som inspirerat mig genom sitt sätt att agera.
- Någon person i historien som bidragit till att vi har de rättigheter vi har i dag. Till exempel personerna på bilderna på nästa sida.

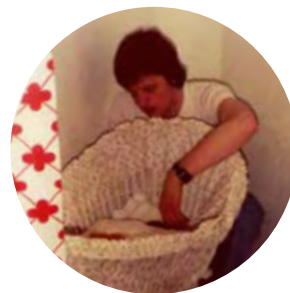
Betty Pettersson. Det var först 1870 som kvinnor fick ta studenten. Betty Persson var Sveriges första kvinnliga student. Hon blev också den första kvinnan att ta en akademisk examen, vilket blev tillåtet år 1873.

Elin Wägner. Författaren Elin Wägner var en av de aktiva i "Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt", en organisation som drev frågan om kvinnlig rösträtt.

Bryggar-Anna. I början av 1900-talet organiserade Anna kvinnor på bryggerier i en av de första kvinnliga fackföreningarna.

Lasse- föräldraledighetspionjär. Lasse var en av de första männen som var föräldraledig efter att lagen införts 1974.

Du kan läsa mer om dessa personer i materialet På lika villkor- jämställdhet genom livet som finns på arbetslivskoll.se

Hyllningstal till ett föremål

Det går också bra att skriva ett hyllningstal till en sak. Till exempel väckarklockan som väcker dig på morgonen så att du kan gå till skolan.

Jag är

I denna övning kan du antingen välja en person eller en sak. Skriv ned alla egenskaper som den har. Sätt sedan ihop det till ett tal där varje rad börjar med "jag är".

Tips för en muntlig presentation

- Öva och ta tid.
- Gör presentationskort i vykortsstorlek med stödord. Då slipper du prassligt papper och vet var du ska ha händerna.
- Tänk ut en inledning och en avslutning på din presentation.
- Gör en omröstning, till exempel, genom handuppräckning eller gröna och röda lappar.
- Ha med ett föremål som symboliserar något du pratar om.

På arbetslivskoll.se så hittar ni bland annat följande material som passar bra om ni vill jobba vidare med teman kring arbetsvillkor och arbetsmiljö.

Anställa eller anställas – ett spel om jobbsökande

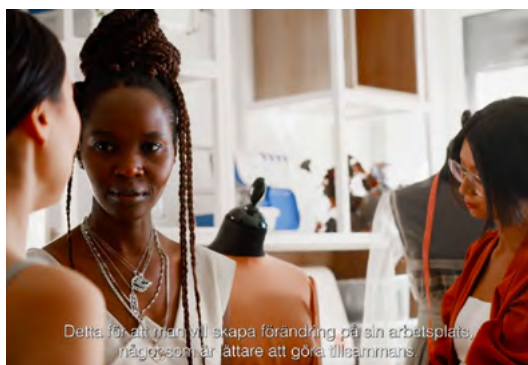
På lika villkor – jämställdhet genom livet med tillhörande lärarhandledning. Finns även som ljudbok.

Arbetslivet – om arbetsmarknaden i Sverige och världen med tillhörande lärarhandledning. Finns även som ljudbok.

Serie A-Ö om arbetslivet med tillhörande lärarhandledning.

Filmerna Vanliga frågor och svar del 1 och 2 med tillhörande lärarhandledning.

Arbetsmiljö – Så funkar det med tillhörande lärarhandledning. Finns även som ljudbok.

Materialets koppling till ämnesplaner

Utdrag ur gymnasieskolans ämnesplan Svenska (Gy 11)

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- » Förmåga att tala inför andra på ett sätt som är lämpligt i kommunikationssituationen samt att delta på ett konstruktivt sätt i förberedda samtal och diskussioner.
- » Kunskaper om språkriktighet i text samt förmåga att utforma muntliga framställningar och texter som fungerar väl i sitt sammanhang.
- » Kunskaper om den retoriska arbetsprocessen, dvs. att på ett strukturerat och metodiskt sätt planera och genomföra muntlig och skriftlig framställning som tar hänsyn till syfte, mottagare och kommunikationssituation i övrigt.
- » Förmåga att läsa, arbeta med, reflektera över och kritiskt granska texter samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa.

Utdrag ur gymnasieskolans ämnesplan Svenska (Gy 25)

Undervisningens i ämnet svenska ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- » Förmåga att kommunicera muntligt med anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.
- » Förmåga att kommunicera skriftligt med anpassning till syfte, mottagare och sammanhang samt till normer för språkriktighet
- » Förmåga att läsa och kritiskt granska sakprosa samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa.

Centralt innehåll Svenska nivå 1

- » Muntlig framställning i och inför grupp med fokus på anpassning till sammanhang, syfte och mottagare. Manusskrivande och hjälpmedel för att stödja muntliga framställningar. Att lyssna och ge respons som är anpassad till kommunikationssituationen. Grunderna i den retoriska arbetsprocessen.
- » Skriftlig framställning av olika typer av texter för kommunikation, lärande och reflektion, där bland argumenterande texter och kreativt skrivande.

A

B

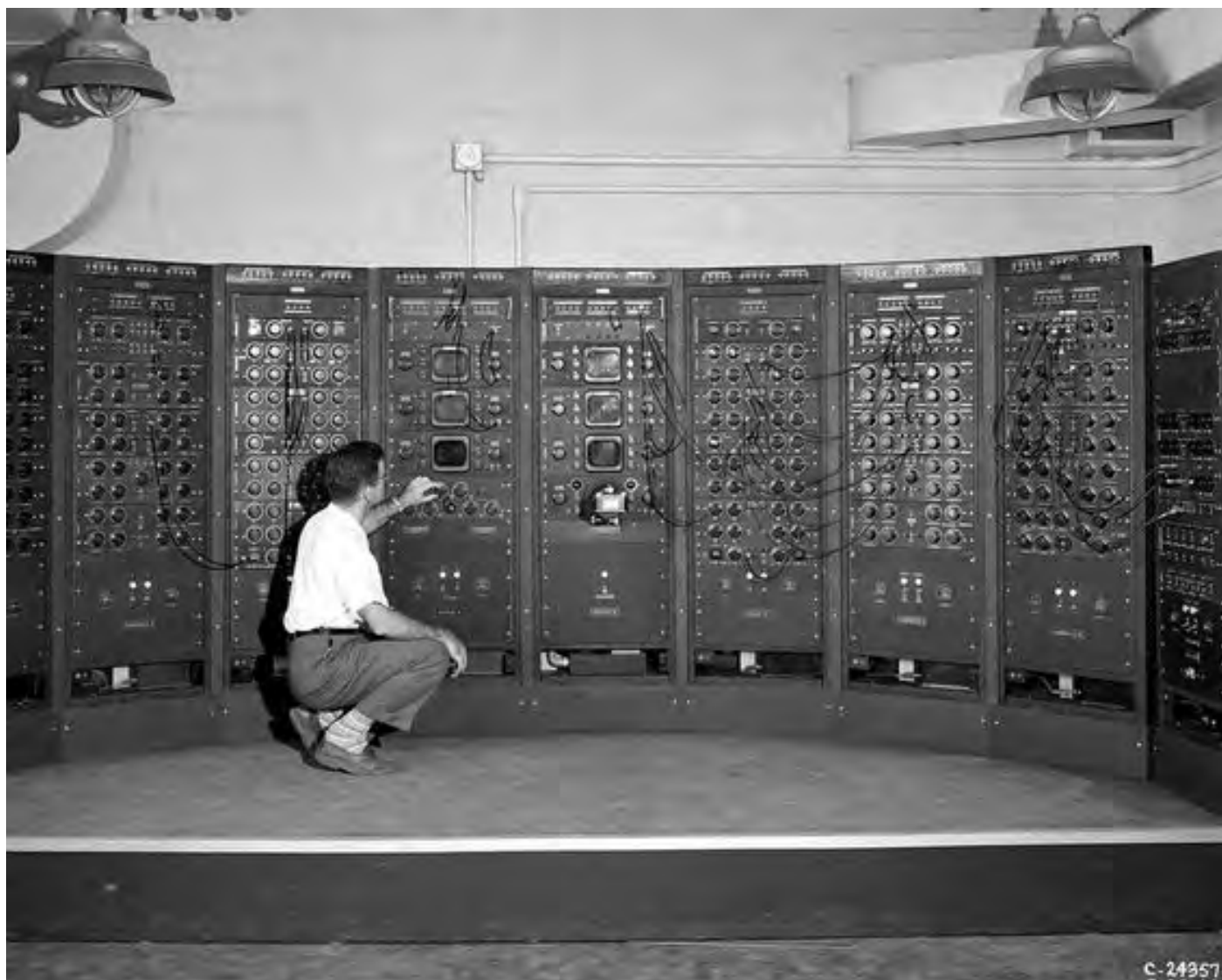
C

A. Swedish dads. Samad Kohigoltapeh. Foto: Johan Bävman

B: Swedish dads. Markus Bergqvist. Foto: Johan Bävman

C. Hoa-Hoa Dahlgren i reklamkampanj för pappaledighet från Försäkringskassan 1978 Foto: Reio Rüster/Försäkringskassan

D

E

D. Analog dator från 1949

E. Medicinsk robot på Södra Älvsborgs sjukhus

F

G

F. LM Ericssons kontor 1944

G. Hembiträde i Stockholm 1960.
Foto: Lennart Af Peters/Stockholmskällan

H

I

H. Gjuteriet på J & C G Bolinders mekaniska verkstad AB 1910. Foto: bolinders arkiv hos centrum för näringslivshistoria

I. Foodorabud i Stockholm 2021

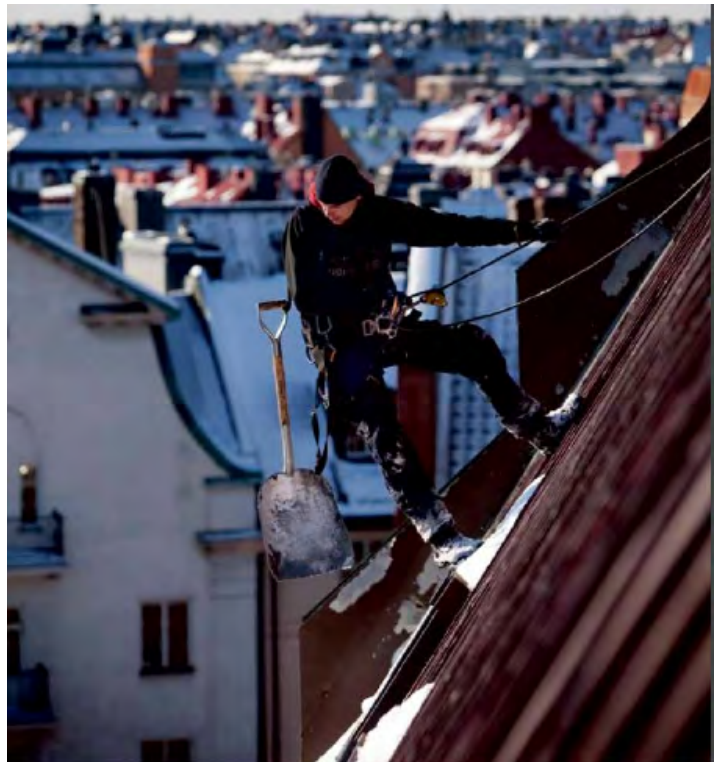
J

J. Café i Stockholm 1910. Foto: Stockholms stads-
museum

K. Snöskottare Foto: Scanpix

L. Strejkande i Lill-Jansskogen i Stockholm under
storstrejken 1909

K

L

